

Piyâdeye karşı süvâri
Barbarlar Roma'yı
nasıl yendi?

SABİT DUMAN

*Piyâdeyi gözden düşüren en önemli gelişme MS 378 yılında
Edirne (Adrianopolis) savaşıyla vukû buldu.
Bu yenilgi Roma imparatorluğunun sonunu hazırlamıştır.*

SAVAŞ taktikleri, zaman içinde büyük değişim gösterdi. Tekniğin gelişmesiyle birlikte savaşların sonuçları her önceki devre nazaran daha yıkıcı oldu. Özellikle ateşli silâhların târih sahnesine çıkışıyla, geleneksel savaş stratejileri terk edildi. Çok eski zamanlarda anlaşmazlık yüzünden gruplar hâlinde karşı karşıya gelen insanlar, birbirleriyle teker teker dövüşürlerdi, düşmanını alt eden arkadaşının yardımına koşardı ki bu en ilkel savaş biçimiydi. *İlyada*'da anlatıldığı kadarıyla Yunanlar ile Truvalılar birbirlerine karşı asla manevra yapmaz, göğüs göğüse dövüşürlerdi. Bu savaş tarzında taraflardan biri fazla adam kaybedince panik yaparak kaçardı. Kazanan, savaş alanında belli olur, kalan tarafın gâlibiyetiyle savaş son bulurdu. Bu savaşlarda karmaşık taktiklerden söz etmek pek mümkün değildi.

Askerî stratejistler, bir orduya yanından veya arkasından hücum edildiğinde matematik bir kesinlikle gâlip geldiğine dikkat çekmişlerdir. Ordular, birçok askerden meydana gelseler de tek bir askerin özelliklerini gösterir. Bir asker kendisine denk bir başka askerle dövüştüğünde kuvvetli ve dayanıklı olan taraf tabiatıyla üstün gelecektir. İki asker bir askere saldırdığında, o tek askerin buna karşı koyması da mümkündür. Ancak bunlardan biri cepheden saldırdığında ötekinin arkadan hücum etmesi durumunda tek olan askerin dövüşü kazanması pek mümkün görünmez. Ordular da bu bakımdan tek askerin özelliklerini gösterirler. Yanına veya arkasına düşman geçip saldırdığında durumu zorlaşır, hatta çoğu kez savunma kabiliyeti tamâmen ortadan kalkar.

MÖ 216 yılında Roma'nın, Cannae savaşında aldığı büyük yenilgi, imparatorluk açısından süvâri birliklerinin

önemini ortaya çıkardı. Hannibal'in bu zaferinde süvâri birliklerinin rolü büyüktür. Roma generalleri her ne kadar acı bir tecrübeyle süvârinin savaş gücünü anlamış olsalar da Roma ordusunun temel yapısı pek değişmedi. Piyâde kuvvetleri yine ön planda oldu.

Zama savaşında Roma generali Scipio'nun ordusunu Hannibal'in ordusundaki fillerin saldırısından nasıl dâhiyâne bir taktikle koruduğu bilinir. Bu fillerin gerisinde de donanımlı piyâdeler mevcuttu. General Scipio, lejyonların her üç sırasındaki birlikleri tek bir hizâya getirmiş, böylece ordu düzeninde boş koridorlar yaratıp yalnızca ileri doğru hamle yapabilen fillerin saldırısını savuşturmayı başarmıştı.

Yunanlar sâyesinde ünlenmiş falanj askerî sistemiyle Romalıların üçlü sıralı maniple savaş taktiği MÖ 197 yılında Cynoscephalee savaşında karşı karşıya geldi. Makedon kralı V. Phi-

lippe, ordusunu falanj sistemine göre düzenlemişti. Omuz omuza vererek çarpışan mızraklı alaylardan oluşan falanj düzeni, harekete geçtiğinde kesin olarak sonuç alması gereken hantal bir sistemdi. Bu sistemde savaş sırasında herhangi bir şekilde taktik değiştirmek mümkün değildi. V. Philippe, bu savaşta yenilgiye uğrayınca falanj sistemi de gözden düştü. Bu târihten sonra piyâde, ordunun ana unsuru oldu.

Roma'nın Yunan kent devletlerine hâkim olması bu nedenle zor olmadı. Roma askerî sisteminde süvâriler çok etkili değildi. MS 53'te Carrhae savaşında Roma, Partların atlı askerlerine karşı târihinin en büyük yenilgilerinden birini aldı. Bu savaşta Roma ordusu, okçu süvârilerin yoğun ok yağmuruna tutulduğu için düşmanla karşı karşıya gelememişti bile. Zâten piyâdelerin kıvrak atlı savaşçıları yakalaması da imkânsızdı.

C. Cort, Zama savaşını gösteren gravür, XVI. yüzyıl.

Genel olarak Roma ve Yunan askerî sisteminde, süvârilerin oranı piyâdeye göre azdır. Roma'nın askerî düzeninde süvâri birliklerinin savaşın kaderini belirleyecek güce sâhip olduğuna inanılmadığından bu sınıfa pek önem verilmiyordu. Süvâriler daha çok yardımcı kuvvet pozisyonundaydılar. Hannibal ile yapılan savaş, Roma açısından süvârilerin önemini kesin biçimde ortaya koymuştur. Ordusunu Galli ve Numidyalı paralı askerlerle takviye ederek islâh etmeye çalışan Roma'nın ağır

süvârileri miğferli ve tamâmen zırhlıydı. Kılıç ve uzun mızraklarıyla korkutucu bir görünüme sâhiptiler. Atları ise metal plakalarla korunuyordu. Hafif süvâri de miğferliydi; mızrak, kılıç ve ok kullanıyorlardı.

Piyâdeyi gözden düşüren en ciddî olay, MS 378 senesinde vukû bulan Edirne (Adrianopolis) savaşı oldu. Bu savaş, aynı zamanda Roma imparatorluğunun sonunu hazırlamıştır. Bâzi Hun kavimleri doğudan batıya göç

ederek İran topraklarına yerleşmişlerdi. Hunlar; Çinlileri, Avarları, Alanları mağlup etmiş, Doğu Got kavmi üzerinde de baskı kurmuşlardı. Buna ilâve olarak Ostrogot (Doğu Gotlar) kralı Ermenrich'i de yenerek birçok Got kavmini kendi saflarına çekmişlerdi. Gotların Hunlara üstün gelmeleri düşünülemezdi. Zîra Hunlar hafif süvâri olup aynı anda isâbetli atışlar yapabilen okçular. Uzaktan organize biçimde etkili savaşabilen Hun askerlerinin her biri çocukluktan itibâren kendi hayatını hiçe sayan gözü kara savaşçılar olarak yetiştiriliyordu. Alanlar da göçebe bir kavimdi, onların da zırhlı ve mızraklı süvârileri vardı. Büyük İskender'in süvârilerinden çok daha iyi olsalar da askerî bakımdan Hunlar kadar organize değildiler. Alanların bâzi kolları Hunların yanında yer almayı tercih etmiş, diğerleri Gotlara katılmışlardı.

Aynı dili konuşan Ostrogotlar ve Vizigotlar kendi aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle ve büyük Hun göçünün etkisiyle savaş hâlindeydiler. Büyük göç hareketi, bu kavimleri Roma'nın sınırına kadar sürüklemişti. Roma, yaşanan gelişmeleri iyi okuyamamış, hatâlı bir siyâset yürüterek bütün Got kavimlerini karşısına almıştı. Göçün hareketli kavimler üzerinde yarattığı baskı netîcesinde gelip iyice Roma'ya yaslanan Gotlar iyiden iyiye bunalmıştı. Her şeyden önce aç ve savunmasızdılar. Çâreyi Roma'dan yardım istemekte buldular, ancak imparatorun aldıkları karşılık hiç de dostça olmadı. Bu gelişmeler yaşanırken Roma'nın imparatoru Valens'ti. Nihâyet Got lideri Fritigern'in savaşçlarıyla imparator Valens'in ordusu arasında kanlı bir savaş kaçınılmazdı.

Doğu Gotları, ağır süvâriliği Sarmatlardan öğrenerek birçok Slav kavmini yenmeyi başarmışlardı. Fritigern, Roma imparatoru Valens'e Trakya eyâletini kendisine verdiği takdirde barış yapacağını söylemişti. Ancak onun bu cüretkâr teklifini savaş çıkarmak için fırsat bilen Valens ordusunu Gotların üzerine göndermekte gecikmedi. Gelişmeleri yakından tâkip eden Alanlar ve Hunlar da Gotların yardımına koşular.

9 Ağustos 378 günü sabahı Valens

Roma piyâdeleri, Traianus sütunu kabartmaları, II. yüzyıl.

Roma lejyonuna saldırıya hazırlanan Vizigot süvârileri, temsîli.

imparatorluk hazînesini ordusuyla berâber Edirne'ye getirdi. Öğleden sonra iki civârında Romalı lejyonlar, kuzeybatı yönündeki kampın etrâfını çevirerek Gotları kuşatma altına aldı. Ancak Gotlar şiddetli bir karşılık verdiler. Gücü ve disiplini dillere destan Roma lejyonları Got süvârilerin kıvraklığı karşısında dumûra uğradı. Bu esnâda Ostrogot ve Alan süvârilerine komutanlık eden Aletheus ve Sarfac saklandıkları yerlerden çıkarak Roma ordusuna sağ kanattan saldırdılar ve o kanadı tutan piyâde birliklerini imhâ ettiler. Roma ordusunun sol kanadı da Got süvârileri tarafından yok edildi. Artık Ostrogotlar ile Alanlar savaş meydanında Vizigotlarla birleşmişti; nihâî saldırıya geçerek Roma ordusunu tamâmen imhâ ettiler. Roma bu savaşta 40 bin askerini kaybetti. Öldürülenler arasında imparator Valens de vardı.

Edirne savaşı, Cannae'den sonra Roma'nın en büyük yenilgisi oldu.

Savaş târihi açısından bu aslında bir süvâri zaferiydi. Süvârilerin kendileri gibi atları da zırhlıydı. Romalı piyâdelerin ise ne zırhı ne miğferi vardı. Piyâdeler düşman saldırılarına daha çok sâbit ve müstahkem bir savunma anlayışında karşılık verebiliyordu. Ortaçağ şövalyeliği, bu sürecin devâmında Avrupa savaş kültürüne egemen oldu. Süvâri, artık Avrupa ordularının en önemli unsuru sayıldı. Fakat bu kez atlı bir askerin mâliyetinin piyâdeye nazaran hayli yüksek olması bir sorun olarak belirdi. Şövalyeleri askerlik sistemi içinde sürekli tutmak zordu. Bu noktada feodalitenin dinamikleri devreye girdi ve şövalyeliği kendi rûhuna en uygun biçimde yapılandırdı.

Kısaca Edirne yenilgisi askerî bakımdan piyâde gücüne dayalı impara-

torluğun sonunun başlangıcı olmuştur. Evvelden kolayca yendikleri barbar kavimler karşısında askerî sistemlerinin artık işlemez olduğuna Roma acı bir faturayla iknâ olmuştur. Ayrıca süvâri sâyesinde Gotlar, imparatorluğun derinliklerine nüfuz edip bağımsız bir devlet gibi hareket ederek merkezî otoriteyi altüst etmiştir. Barbarların saldırısıyla başlayıp feodaliteyle devam eden Ortaçağ boyunca Avrupalı orduların vurucu gücünü ağır zırhlı şövalyeler oluşturmuştur. 🐎

KAYNAKÇA

- 📖 Belloc, H., *Warfare in England*, Toronto, 2012.
- 📖 Carey, B. T., *Warfare in the Medieval World*, Great Britain, 2006.
- 📖 Gabba, E., *Republican Roma, The Army and the Allies*, California, 1976.
- 📖 Hindley, G., *Medieval Warfare*, New York, 1972.
- 📖 Hooper, N., *Cambridge illustrated atlas, warfare: the Middle Ages, 768-1487*, New York, 1966.
- 📖 Nardo, D., *The Middle Ages*, USA, 2003.
- 📖 Weintraub, A., *Knights: Warriors of the Middle Ages*, New York, 2005.